

(א) טוטה מז: [נסהדרין ק: (ג) ופי' כדי שיבקשו עליו רחמים. ערוך ערך שם (א) (א) [יבמות יא: וש"נ] כמות יג. סה: (ד) טוטה יא: (ה) שבת ק"ג, (ו) כ"ל והוא, (ז) [ל' מו רבנן כ"א צ"ל] (ח) מכלתא פי' בע"מ, (ט) [בשעתות יא ח], בשלח, (י) [בשעתות יא ח],

לעזי רש"י

אליהו ר"י [אליהו ר"י] א. כוסבר.

מוסף רש"י

לישנא מעליא נקט. שמויה ודקן נקיי הדעת לפטר גלשון נקיה ופסחים על עסקי משפחותיו. שנאמר להם קיבות (שבת ק"ז).

רבינו הגנאל

ואסיקנא ירד להן לישראל הכישרי נשים ועיקר קדידה ואבנים טובות ומרגליות עם המן.

תוס' ישנים

[עולה לנג מוונותיו עמו. יש אומר בנבואות רבס פ"י, הן שאינו אוכל עד שנוגע לגיד של קרקע המולה ואוכל. אי בן השעה לראשון בו, ועדיין לא גורו שניסיות להמתי' ג' מהמים משום שהמתי' כי לא האכרתי עדיין שהמן נודקן.]

הגהות הב"ח

(א) נמא עינו בכוסו כל העריות כולן דזומת: (ב) שם א"ל משה דינו לבוקר משפט וכן לקמן: (ג) שם אמר להם משה דינו לבוקר משפט למחר (אם נמלא עומרה וכו') שהוא סרה עליה תל"מ וי"ג ס"א אם נמצא עומרה בבית בעלה בידוע שהוא סרה עליה נמצא עומרה בבית אביה בידוע שהיא סרחה עליו: (ד) שם אכניס טובות ומרגליות עם המן שנאמר והשלישם הביאו: (ה) שם טעם לשד השמן אמר ר' אבנחו אל תקרא לשד אלא שד מה שד זה מתהפך לכמה גוונים אף המן מתהפך לכמה טעמים איכא דלמי' לשד זה דד מה דד וזו מניוק טועם זה וכו' מולאין בו כמה טעמים ויחמר משה בתת בו כ"ל ועל מניב לכמה גוונים כי' נראה

יום הכיפורים פרק שמיני יומא

עה.

עין משפט
גר מצוה

א [מיי' פ"ב מלכות אסורי ביאה הלכה י"ז]:

תורה אור השלם

1. דאגה בלב איש ישתנה ודבר טוב ישתנה: משלי יב כה
2. זאב וטלה ירעו כאחד ואריה כבקר יאכל תבן וקחש עפר לחמו לא ירעו ולא ישתוהו בקל הר קדשי אמר יי: ישעיהו סה כה
3. זכרנו את ה' וקחש אשר נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת האבטחים ואת הקחיר ואת הברצלים ואת השומים: במדבר יא ה
4. פן דרך אשה נקאפת אכלה וקחרה פתח: ואמרה לא פעלתי אף: משלי ל כ
5. גן נעול אחתי כלה גל נעול מעין חתום: שיר השירים ד יב
6. וישמע משה את הקעם בכה למשפחותיו איש לפתח אהלו ויתר אף יי מאד ובעיני משה ר"י במדבר יא י
7. ויקראו בית ישראל את שמו מן והוא כןרעו גר לבן וטעמו כצפית בדבש: שמות טו לא
8. וברדת השל על המונה לילה ירד המן עליה: במדבר יא ט
9. ויאמר יי אל משה הניני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא הקעם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסוהו ויחלף בתורתו אם לא: שמות טו ד
10. שטו הקעם ולקטו ויחננו ברחים או דכו במדבר וישללו בפרור ויעשו אתו עגות וקח עמו טעמים לשד השמן: במדבר יא ח
11. ויקחו מלפני משה את כל התרומה אשר הביאו בני ישראל למלאכת עבודת הקדש לעשת אתהו והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר: שמות לו ג
12. והנשאם הביאו את אבני השדה ואת אבני המולאים לאפוד ולחשן: שמות לה כו
13. נשיאים ורחו ונשם אין איש מתהלל במתת שקר: משלי כה יד
14. ויאמר משה בתת יי לכם יערב בשר לאכל ולחם בבקר לשבע בשממ' יי את תלתיכם אשר אתם מלינים עליו ונתנו מה לא עלינו תלתיכם כי על יי: שמות טו ח

עינו בכוסו. אהב שכרות: כל העולם דומה עליו כמישור. ממון אחרים דומה לו היתר: ישחנה לאחרים. שמה ישיאוכו ענה: (א) דאגה. פחד שדואג על הפסד שום דבר פן יבואהו: יורד עמו לחייו. בכל דבר שהוא יכול להקניטו ולהפסידו הוא יורד: עריות.

שגם הוא עגול: שמלצין עונותיהן. מתוך שהיו דואגים שמה לא ירד מן למחר היו משעבדים לבס למקום: (א) אם בן השעה וכו'. לפי שנאמר (שמות טו) וימדודו צעומר בין שליטת הרבה בין שליטת מעט מולא עומר לגולגולת ואם נמלא יתר צבית הראשון זידוע שכן השעה לראשון הוא ואם צבית האחרון זידוע שכן האחרון הוא: הוא סרה עליו. ותובעתו כחובתה: ירד המן עליו. אלמלא בתוך המחנה יורד וכחז וילא העם ולקטו יליאה מחוץ למחנה משמע וכמיז שטו משמע למקום רחוק כמו משוט בדרך (איזי): (א) להס. משמע אפוי: עגום. משמע קודם אפיייה: פשטי נשים. בשמים שהן דוכות צמדוה ומתקטפות כהן להיות ריחן ערב לצעליהן: יקוי קדירה. תצלין למצילי ערב ומצוסס: שידו לון אכניס טובות. הציחו נדצה ממה שמואלין צבקר צבקר כשיולאין ללקוט את המן שנאמר וילקטו אותו צבקר צבקר: נשיאים ממש. ענייני היו: שד זה סינוק מולא בו כל מיני טעמים. שהאס אוכלת: לחם

עינו בכוסו (א)

ערויות כולן דומות עליו כמישור וחד אמר כל הנותן עינו בכוסו כל העולם כולו דומה עליו כמישור¹ דאגה בלב איש ישחנה רבי אמי ורבי אסי חד אמר ישחנה מדעתו וחד אמר² ישחנה לאחרים³ ונחש עפר לחמו ר' אמי ורבי אסי חד אמר אפילו אוכל כל מעדני עולם מועם בהם טעם עפר וחד אמר אפילו אוכל כל מעדני עולם אין דעתו מיושבת עליו עד שיאכל עפר תניא אמר רבי יוסי בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם מקניט את חבירו יורד עמו לחייו אבל הקב"ה אינו כן קלל את הנחש עולה לגג מוונותיו עמו יורד למטה מוונותיו עמו קלל את כנען אוכל מה שרבו אוכל ושותה מה שרבו שותה קלל את האשה הכל רציין אחריה קלל את האדמה הכל ניוונין הימנה³ וזכרנו את הדנה אשר נאכל במצרים חנם רב ושמואל חד אמר דגים וחד אמר ערויות מאן נקט דכתיב⁴ אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און ולמאן דאמר ערויות הא כתיב נאכל⁵ לישנא מעליא מהפקירא⁷ דאמר מר כשהיו ישראל שואבין מים הקב"ה מוזמין להם בתוך המים דגים קמנים בכדיהן בשלמא למאן דאמר דגים אבל ערויות לא פריצי בהו היינו דכתב⁶ גן נעול אחותי כלה [גו'] אלא למ"ד ערויות מאי מעין חתום מהנך דאסירין לא פריצי בהו בשלמא למאן דאמר ערויות היינו דכתיב⁶ וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו⁸ ועל עסקי משפחותיו שנאסרו להם לשכב אצלם אלא למאן דאמר דגים מאי בוכה למשפחותיו הא והא הוא³ את הקשואים ואת האבטחים רבי אמי ורבי אסי חד אמר טעם כל המינין טעמו במן טעם חמשת המינין הללו לא טעמו בו וחד אמר טעם כל המינין טעמו טעמן וממשן והללו טעמן ולא ממשן⁷ (והמן) כורע גר לבן (ומטעמו) אמר ר' אסי עגול כגידא ולבן כמרנגלית⁹ (תניא נמי הכי) גר שדומה לזרע פשתן בגבעולין אחרים אומרים⁹ גר שדומה להגדה שמושכת לבו של אדם כמים תניא אידך גר שמוגיד להם לישראל אי בן תשעה לראשון ואי בן שבעה לאחרון לבן שמלביץ עונותיהן של ישראל תניא ר' יוסי אומר כשם שהנביא היה מוגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין כך המן מוגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין כיצד שנים שבאו לפני משה לדין זה אומר עברי גנת זה אומר אתה מכרתו לי אמר להם משה¹⁰ לבוקר משפט למחר אם נמצא עומרו בבית רבו ראשון בידוע שזה גנבו אם נמצא עומרו בבית רבו שני בידוע שזה מכרו לו וכן איש ואשה שבאו לפני משה לדין זה אומר היא סרחה עלי והיא אומרת הוא סרח עלי אמר להם משה¹⁰ לבקר משפט למחר אם נמצא עומרה בבית בעלה בידוע שהיא סרחה עליו וכתיב⁹ ויצא הקעם וילקטו וכתב¹⁰ לשד השמן ויחמר משה בתת בו כ"ל ועל מניב לכמה גוונים כי' נראה

דאמר דגים דכתיב נאכל ומאן דאמר ערויות דכתיב חנם רב ושמואל חד אמר דגים וחד אמר ערויות מאן נקט דכתיב⁴ אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און ולמאן דאמר ערויות הא כתיב נאכל⁵ לישנא מעליא מהפקירא⁷ דאמר מר כשהיו ישראל שואבין מים הקב"ה מוזמין להם בתוך המים דגים קמנים בכדיהן בשלמא למאן דאמר דגים אבל ערויות לא פריצי בהו היינו דכתב⁶ גן נעול אחותי כלה [גו'] אלא למ"ד ערויות מאי מעין חתום מהנך דאסירין לא פריצי בהו בשלמא למאן דאמר ערויות היינו דכתיב⁶ וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו⁸ ועל עסקי משפחותיו שנאסרו להם לשכב אצלם אלא למאן דאמר דגים מאי בוכה למשפחותיו הא והא הוא³ את הקשואים ואת האבטחים רבי אמי ורבי אסי חד אמר טעם כל המינין טעמו במן טעם חמשת המינין הללו לא טעמו בו וחד אמר טעם כל המינין טעמו טעמן וממשן והללו טעמן ולא ממשן⁷ (והמן) כורע גר לבן (ומטעמו) אמר ר' אסי עגול כגידא ולבן כמרנגלית⁹ (תניא נמי הכי) גר שדומה לזרע פשתן בגבעולין אחרים אומרים⁹ גר שדומה להגדה שמושכת לבו של אדם כמים תניא אידך גר שמוגיד להם לישראל אי בן תשעה לראשון ואי בן שבעה לאחרון לבן שמלביץ עונותיהן של ישראל תניא ר' יוסי אומר כשם שהנביא היה מוגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין כך המן מוגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין כיצד שנים שבאו לפני משה לדין זה אומר עברי גנת זה אומר אתה מכרתו לי אמר להם משה¹⁰ לבוקר משפט למחר אם נמצא עומרו בבית רבו ראשון בידוע שזה גנבו אם נמצא עומרו בבית רבו שני בידוע שזה מכרו לו וכן איש ואשה שבאו לפני משה לדין זה אומר היא סרחה עלי והיא אומרת הוא סרח עלי אמר להם משה¹⁰ לבקר משפט למחר אם נמצא עומרה בבית בעלה בידוע שהיא סרחה עליו וכתיב⁹ ויצא הקעם וילקטו וכתב¹⁰ לשד השמן ויחמר משה בתת בו כ"ל ועל מניב לכמה גוונים כי' נראה

אשר נאכל במצרים חנם רב ושמואל חד אמר דגים וחד אמר ערויות מאן נקט דכתיב⁴ אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און ולמאן דאמר ערויות הא כתיב נאכל⁵ לישנא מעליא מהפקירא⁷ דאמר מר כשהיו ישראל שואבין מים הקב"ה מוזמין להם בתוך המים דגים קמנים בכדיהן בשלמא למאן דאמר דגים אבל ערויות לא פריצי בהו היינו דכתב⁶ גן נעול אחותי כלה [גו'] אלא למ"ד ערויות מאי מעין חתום מהנך דאסירין לא פריצי בהו בשלמא למאן דאמר ערויות היינו דכתיב⁶ וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו⁸ ועל עסקי משפחותיו שנאסרו להם לשכב אצלם אלא למאן דאמר דגים מאי בוכה למשפחותיו הא והא הוא³ את הקשואים ואת האבטחים רבי אמי ורבי אסי חד אמר טעם כל המינין טעמו במן טעם חמשת המינין הללו לא טעמו בו וחד אמר טעם כל המינין טעמו טעמן וממשן והללו טעמן ולא ממשן⁷ (והמן) כורע גר לבן (ומטעמו) אמר ר' אסי עגול כגידא ולבן כמרנגלית⁹ (תניא נמי הכי) גר שדומה לזרע פשתן בגבעולין אחרים אומרים⁹ גר שדומה להגדה שמושכת לבו של אדם כמים תניא אידך גר שמוגיד להם לישראל אי בן תשעה לראשון ואי בן שבעה לאחרון לבן שמלביץ עונותיהן של ישראל תניא ר' יוסי אומר כשם שהנביא היה מוגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין כך המן מוגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין כיצד שנים שבאו לפני משה לדין זה אומר עברי גנת זה אומר אתה מכרתו לי אמר להם משה¹⁰ לבוקר משפט למחר אם נמצא עומרו בבית רבו ראשון בידוע שזה גנבו אם נמצא עומרו בבית רבו שני בידוע שזה מכרו לו וכן איש ואשה שבאו לפני משה לדין זה אומר היא סרחה עלי והיא אומרת הוא סרח עלי אמר להם משה¹⁰ לבקר משפט למחר אם נמצא עומרה בבית בעלה בידוע שהיא סרחה עליו וכתיב⁹ ויצא הקעם וילקטו וכתב¹⁰ לשד השמן ויחמר משה בתת בו כ"ל ועל מניב לכמה גוונים כי' נראה

דאמר דגים דכתיב נאכל ומאן דאמר ערויות דכתיב חנם רב ושמואל חד אמר דגים וחד אמר ערויות מאן נקט דכתיב⁴ אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און ולמאן דאמר ערויות הא כתיב נאכל⁵ לישנא מעליא מהפקירא⁷ דאמר מר כשהיו ישראל שואבין מים הקב"ה מוזמין להם בתוך המים דגים קמנים בכדיהן בשלמא למאן דאמר דגים אבל ערויות לא פריצי בהו היינו דכתב⁶ גן נעול אחותי כלה [גו'] אלא למ"ד ערויות מאי מעין חתום מהנך דאסירין לא פריצי בהו בשלמא למאן דאמר ערויות היינו דכתיב⁶ וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו⁸ ועל עסקי משפחותיו שנאסרו להם לשכב אצלם אלא למאן דאמר דגים מאי בוכה למשפחותיו הא והא הוא³ את הקשואים ואת האבטחים רבי אמי ורבי אסי חד אמר טעם כל המינין טעמו במן טעם חמשת המינין הללו לא טעמו בו וחד אמר טעם כל המינין טעמו טעמן וממשן והללו טעמן ולא ממשן⁷ (והמן) כורע גר לבן (ומטעמו) אמר ר' אסי עגול כגידא ולבן כמרנגלית⁹ (תניא נמי הכי) גר שדומה לזרע פשתן בגבעולין אחרים אומרים⁹ גר שדומה להגדה שמושכת לבו של אדם כמים תניא אידך גר שמוגיד להם לישראל אי בן תשעה לראשון ואי בן שבעה לאחרון לבן שמלביץ עונותיהן של ישראל תניא ר' יוסי אומר כשם שהנביא היה מוגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין כך המן מוגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין כיצד שנים שבאו לפני משה לדין זה אומר עברי גנת זה אומר אתה מכרתו לי אמר להם משה¹⁰ לבוקר משפט למחר אם נמצא עומרו בבית רבו ראשון בידוע שזה גנבו אם נמצא עומרו בבית רבו שני בידוע שזה מכרו לו וכן איש ואשה שבאו לפני משה לדין זה אומר היא סרחה עלי והיא אומרת הוא סרח עלי אמר להם משה¹⁰ לבקר משפט למחר אם נמצא עומרה בבית בעלה בידוע שהיא סרחה עליו וכתיב⁹ ויצא הקעם וילקטו וכתב¹⁰ לשד השמן ויחמר משה בתת בו כ"ל ועל מניב לכמה גוונים כי' נראה

דמ"ל לתלמודא הא דכתיב להט החרב הממהפכת שד"ל שהם מההפכין פעמים אכניס פעמים נשים פעמים רוחות כו' לאו אמלאכי עליון למודיה קא' אלף קח שהם נקראים כיוצא בנקום זה נמי קא' שהם מההפכין לכמה גוונים יו: (א) רש"י ד"ה דלבה ז"ל קודם ד"ה שימנה: (א) ד"ה אם בן משעה כו' ואם נמלא עומר צבית ראשון כו' זידוע שכן שבעה לאחרון הוא הס"ד ומס"ד שגלצין וכו' למקום הס"ד ואמ"כ מה"ד היא סרחה עלי. והרווחתי כתובתה הס"ד ואמ"כ מה"ד הוא סרחה עלי וכו':